

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут інформатики і права

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: СВІТОГЛЯДНІ ТА ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Монографія

За загальною редакцією професора *О. П. Дзьобаня*

Харків
«Право»
2021

УДК 1:316.4
НЗ5

*Рекомендовано до друку
вченою радою Науково-дослідного інституту інформатики і права
Національної академії правових наук України
(протокол № 10 від 30 жовтня 2020 року);
секцією права національної безпеки та військового права
Національної академії правових наук України
(протокол № 05-17/2-Б від 30 жовтня 2020 року)*

Рецензенти:

О. С. Александрова – доктор філософських наук, професор, декан історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка;

О. М. Бандурка – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України, президент Кримінологічної асоціації України;

Р. В. Гула – доктор історичних наук, професор, професор кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;

І. О. Поліщук – доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

*При повному або частковому відтворенні матеріалів
монографії посилання на видання є обов'язковим*

Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні за-
НЗ5 **сади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. – Харків : Право, 2021. –**
776 с.

ISBN 978-966-998-088-5

Монографію присвячено комплексному міждисциплінарному дослідженню феномену національної безпеки в культурно-історичному, онтологічному, аксіологічному, структурно-функціональному та міжнародному вимірах. У даному виданні на системній основі поєднані різнорівневі методологічні підходи до дослідження основних аспектів національної безпеки. Сутність ключових категорій безпекової сфери досліджується крізь призму інтерсуб'єктивної філософської парадигми. Аналізуються стійкість і лабільність соціальної системи через дію базових констант і варіативних величин, розкривається філософська концепція місця й ролі системи забезпечення національної безпеки в сучасних умовах.

Монографія розрахована на науковців, викладачів, здобувачів наукових ступенів, студентів, державних службовців, усіх, хто цікавиться проблемами національної безпеки.

УДК 1:316.4

ISBN 978-966-998-088-5

© Колектив авторів, 2021

© Оформлення. Видавництво «Право», 2021

ЗМІСТ

Передмова (<i>О. П. Дзьобань</i>)	6
--	---

Розділ 1

СВІТОГЛЯДНО-ПОНЯТІЙНИ Й НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	12
--	----

1.1. Проблеми безпеки в історії розвитку культури: докласичний період (<i>О. П. Дзьобань, С. М. Мануйлов</i>)	12
1.2. Розвиток безпекознавчої проблематики від класики до сучасності (<i>О. П. Дзьобань, О. В. Шевчук</i>)	31
1.3. Рефлексія безпеки в культурі постмодерну (<i>О. П. Дзьобань</i>)	55
1.4. Концептуальні підходи до розуміння сутності й забезпечення національної безпеки у сучасній науці (<i>О. П. Дзьобань, О. В. Соснін</i>)	75
1.5. Принципи й методи дослідження проблемного поля національної безпеки (<i>О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань</i>)	105
1.6. Категорії «національна безпека» і «державна безпека»: сутнісні та змістовні особливості (<i>Г. М. Куц</i>)	134

Розділ 2

ОНТОЛОГІЯ БЕЗПЕКИ	152
--------------------------------	-----

2.1. Агресивність і насильство: онтологічні підстави і передумови розуміння безпеки (<i>О. Ю. Панфілов</i>)	152
2.2. Виклик, ризик, загроза, небезпека, безпека: онтологічний статус та діалектичність ключових категорій (<i>О. П. Дзьобань</i>)	175
2.3. Стійкість і лабільність сучасних соціумів у системному вимірі (<i>О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань</i>)	193
2.4. Базові константи буття суспільства в контексті безпеки (<i>О. П. Дзьобань</i>)	215
2.5. Варіативні фактори впливу на стан національної безпеки (<i>О. П. Дзьобань</i>)	231

Розділ 3

АКСІОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	248
3.1. Аксиологія цивілізаційного розвитку: безпековий аспект (<i>О. П. Дзьобань, О. В. Прудникова</i>)	248
3.2. Трансформації ціннісного континууму в умовах інформаційного етапу розвитку соціуму (<i>О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань</i>)	278
3.3. Цінності та антицінності суб'єктів віртуальної інформаційної культури як аксіологічні чинники безпеки сучасного соціуму (<i>О. В. Прудникова</i>)	307
3.4. Значення цінностей при дослідженні безпеки соціальних систем (<i>Ю. Ю. Калиновський</i>)	325
3.5. Національні інтереси як основа національної безпеки України (<i>О. А. Матета</i>)	347
3.6. Аксиологічна безпека України як квінтесенція національних цінностей та інтересів (<i>І. В. Каріх</i>)	374

Розділ 4

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	395
4.1. Загальна характеристика структури системи забезпечення національної безпеки (<i>О. П. Дзьобань, С. Г. Гордієнко</i>)	395
4.2. Безпека особистості (<i>О. П. Дзьобань</i>)	411
4.3. Безпека суспільства й держави (<i>О. П. Дзьобань</i>)	431
4.4. Механізм забезпечення національної безпеки: загальнотеоретичне бачення сутності, структури та функцій (<i>О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань</i>)	452

Розділ 5

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	473
5.1. Виклики глобалізації державам світу (<i>І. В. Габро</i>)	473
5.2. Принципи міжнародного права у сфері безпеки (<i>В. В. Бєлєвцева</i>)	494
5.3. Ліберальна парадигма європейської безпеки (<i>В. М. Грубов</i>)	515
5.4. Національна безпека України в контексті євроатлантичної інтеграції (<i>О. П. Дзьобань, В. В. Бєлєвцева</i>)	549

5.5. Міжнародна міграція як загроза національній безпеці України (<i>Т. В. Панченко</i>)	580
5.6. Міжнародний досвід побудови систем національної безпеки (<i>О. В. Шевчук</i>)	604
5.7. Детермінізм національної та регіональної безпеки: від концептуалізації до практичного виміру (<i>І. В. Тихоненко</i>)	623
Післямова (<i>О. П. Дзьобань</i>)	656
Використана література	675
Додатки	742
Додаток 1. Геополітичні доктрини, які суттєво впливають на політику держав у сфері безпеки у ХХІ столітті (<i>О. В. Соснін</i>)	742
Додаток 2. Етапи розвитку та трансформаційних змін Південноазійського регіонального комплексу безпеки (<i>І. В. Тихоненко</i>)	766
Додаток 3. Етапи розвитку та трансформаційних змін пострадянського регіонального комплексу безпеки (<i>І. В. Тихоненко</i>)	769
Авторський колектив	772